

τῶν βουλευτῶν εἰς 500, λαμβανομένους ἀνὰ 50 ἕξ ἐκάστης φυλῆς, καὶ ὄλων τῶν ἀρχῶν εἰς δέκα, διότι ἕκτοτε 10 ἦσαν οἱ φύλαρχοι, 10 οἱ ταμίαι, 10 οἱ ἀποδέκται, 10 οἱ λογισταί, 10 οἱ ταξίαρχοι, 10 οἱ στρατηγοί, κλπ. Ἐπὶ πᾶσιν, ὁ Κλεισθένης ἐπέτρεψε καὶ τὴν δικαστικὴν ἐν μέρει ἐξουσίαν εἰς τὸν δῆμον, συνερχόμενον ἐπὶ τούτῳ εἰς πολυάριθμα ὄρκωτικὰ δικαστήρια, περὶ ὧν βραδύτερον θέλομεν ὁμιλήσει πλείοτερα (1). Τάποτελέσματα τῶν μεταβολῶν τούτων ἦσαν πρόδηλα. Ἀφ' ἑνὸς οἱ ἀρχαῖοι εὐπατρίδαι, διανεμηθέντες ἤδη εἰς πολλοὺς νέους δήμους καὶ πολλὰς νέας φυλάς, ἀπέβαλον τὴν πάτριον ἰσχὺν ἣν εἶχον ἐπὶ τῶν ἐκλογῶν εἰς τὰς ἀρχαίας φυλάς καὶ ναυκραρίας. Ἀφ' ἑτέρου, ἐπειδὴ πάντες οἱ πολῖται κατετάχθησαν εἰς τὰς νέας φυλάς (2), οὐδεὶς ἀπεκλείετο τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγειν, ἐὰν δὲν εἶχε τὴν νεομισμένην περιουσίαν, καὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγεσθαι πρὸς τούτους, ἐπειδὴ ἠὔξησεν ὁ ἀριθμὸς ὄλων σχεδὸν τῶν ἀξιωματῶν καὶ ὄλοι οἱ πολῖται μετέσχον, ὡς ὄρκωτοί, τῆς δικαστικῆς ἐν μέρει τοῦλάχιστον ἐξουσίας, οἱ πολῖται ἐλάμβανον ἢ ἢ πολὺ ἐνεργητικώτερον ἢ ἄλλοτε μέρος εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν δημοσίων πραγμάτων. Καθ' ὅλα τὰ λοιπὰ διετηρήθησαν οἱ θεσμοὶ τοῦ Σολωνείου πολιτεύματος, ἀλλὰ τὸ πολίτευμα τοῦτο ὠχυρώθη παραδόξως, διότι πλείστοι ὅσοι πολῖται ἔλαβον μέγιστον συμφέρον εἰς τὴν διατήρησιν αὐτοῦ.

Δὲν φαίνεται δὲ πιθανὸν τὸ λεγόμενον, καὶ ἔξ αὐτοῦ τοῦ Ἡροδότου μέχρι τινὸς συναγόμενον, ὅτι ἕκτοτε, εἰς τὰς ἐκκλησίας τοῦ δήμου, αἱ ἐκλογαὶ τῶν ἀρχῶν ἐνηργουῦντο ὄχι διὰ χειροτονίας, ὡς ἄλλοτε, ἀλλὰ διὰ κληρώσεως. Ἀναμφίβολον μὲν εἶναι ὅτι, ἐν τῇ ἀκολούθῳ πέμπτῃ ἑκατονταετηρίδι καὶ ἰδίως ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους καὶ ἔφεξης, οἱ ἐννέα ἐνιαύσιοι ἀρχόντες καὶ πρὸς τούτους διάφοροι ἄλλαι ἀρχαὶ ἐξελέγοντο ἐν Ἀθήναις διὰ κλήρου. Ἄλλ' ὁ Γρότε φρονεῖ, καὶ εὐλόγως νομίζομεν, ὅτι ἡ κλήρωσις δὲν εἰσῆχθη εἰμὴ ἀφοῦ ὄλοι οἱ Ἀθηναῖοι, ἀδιαφόρως ἂν εἶχον ἢ δὲν εἶχον περιουσίαν, ἀνεκρηχύθησαν ἐκλέξιμοι εἰς ὅλας τὰς ἀρχάς, ὅπερ δὲν ἐγένετο εἰμὴ βραδύτερον τῇ προτάσει τοῦ Ἀριστείδου, τῷ 479, μικρὸν μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην (3). Ἐπὶ Κλεισθένους καὶ μέχρι τῆς προτάσεως ταύτης τοῦ Ἀριστείδου ἐκλέξιμοι δὲν ἦσαν ἔτι εἰμὴ οἱ εὐπορώτεροι, κατὰ τὰς προεκτεθείσας διακρίσεις τοῦ Σολωνείου πολιτεύματος τούτου

(1) Καθὰ εἶδομεν ἀνωτέρω, κατ' Ἀριστοτέλην ὁ Σόλων ἤδη «τοῖς τὸ θητικὸν τελοῦσιν ἐκκλησίας καὶ δικαστηρίων μετέδωκεν».

(2) Καθὰ ἐκ τῶν ἐν τῇ σι.μ. 2 τῆς προηγ. σελ. εἰρημένων νοεῖται, τὸ κύριον ἐν τῇ μεταρρυθμίσει τῶν φυλῶν εἶναι ὅτι ὁ τοπικὸς χαρακτήρ τῶν νέων φυλῶν ἀντικατέστησε τὸν γενεαλογικόν, οὕτως εἰπεῖν, χαρακτηριστὰ τῶν τεσσάρων προτέρων, οὕτω δὲ ἡ νέα διαίρεσις διέλυε τὴν πρότερον ὑφισταμένην ἐν τῇ φυλῇ ἐνότητά τῶν γενῶν, ἐφ' ἧς ἠρεῖδετο πρὸ πάντων ἡ ἰσχὺς τῆς ἀριστοκρατίας. Ἀλλὰ νῦν τὰ γένη καθ' ἑαυτὰ ἄσχετα ὄντα πρὸς τὴν φυλὴν ὡς καὶ τὰς φρατρίδας καὶ τὰς ἰερωσύνας ὁ Κλεισθένης «εἰσεν ἔχειν ἐκάστους κατὰ τὰ πάτρια, ταῖς δὲ φυλαῖς ἐποίησεν ἐκωνύμους ἐκ τῶν προκριθέντων ἑκατὸν ἀρχηγετῶν, οὓς ἀνεῖλεν ἡ Πυθία».

(3) Κατ' Ἀριστοτέλην, ὡς ἐρρήθη ἀνωτέρω, ὁ Σόλων ἤδη τὰς ἀρχάς ἐποίησε κληρωτὰς ἐκ προκριτῶν, οὓς ἐκάστη προκρίνει τῶν φυλῶν προύκρινε δὲ εἰς τοὺς ἐννέα ἀρχοντας ἐκάστη δέκα καὶ ἐκ τούτων ἐκλήρουν. Ὡστε τὸ σύστημα τοῦ Σόλωνος ἦτο μικτόν, ἐκλογῆς (προκρίνειν) καὶ κληρώσεως. Ἀλλὰ καὶ ὁ Δράκων, κατ' Ἀριστοτέλην, ἔταξε «κληροῦσθαι καὶ ταύτην (τὴν βουλήν) καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς τοὺς ὑπὲρ τριάκοντα ἔτη γεγονότας». Ἐν τούτοις ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς περὶ Κλεισθένους λέγει ὅτι «τῷ τρίτῳ ἔτει μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην ἐκυάμεισαν οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐννέα ἀρχοντας κατὰ φυλάς, ἐκ τῶν προκριθέντων ὑπὸ τῶν δημοτῶν πεντακοσίων τότε μετὰ τὴν τυραννίδα πρῶτον οἱ δὲ πρότεροι πάντες ἦσαν αἰρετοί».

